

УДК 377.5.02: 37.016

Чорний Степан Петрович,викладач постановки голосу КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І. С. Нечуя-Левицького»,
м. Богуслав, (Чернігівська) Київська обл.

ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті розкриваються ключові позиції методики навчання співу в класі постановки голосу на музично-педагогічному факультеті коледжу. Узагальнено принципи навчання співу, започатковані в практиці роботи вітчизняних педагогів, поєднано їх із напрацюваннями колективу викладачів Богуславського гуманітарного коледжу. У вокальній підготовці студентів автор вважає доцільним комплекс вправ для формування вокального дихання, прайвільної атаки звука, вокалізації голосних, які тренують голосовий апарат і вдосконалюють голос.

Ключові слова: майбутні вчителі музики, коледж, вокальна підготовка.

«Справжній педагог усе своє життя невтомно шукає, і тільки інколи йому вдається знайти «щось».

М. А. Римський-Корсаков

Сучасна система освіти України входить у європейський освітній простір, у результаті чого створюються нові програми, підручники, зокрема й музичного мистецтва. Розробляються нові методики, технології художньо-естетичного виховання. Однак, на наш погляд, у сучасній масовій українській школі так і не приділено належної уваги співам, таким, як їх, наприклад, уявляли в своїх шкільних програмах палкі любителі народного хорового співу М. Д. Леонтович і К. Г. Стеценко, таким співам, про які можна було б сказати: ось тепер уже заспіває школа, а тоді й народ!

Прикро інколи сьогодні старшому поколінню чути, що молоді часто-густо навіть не відає про ті чи інші величоголосисті з підголосками масові пісні, які ще донедавна гучно лунали на весіллях, храмуваннях, проводах в армію, тобто супроводжували веселі й сумні події життя українців. Тож завдання – не тільки зберегти особливості народної музичної культури, щоб не втратила вона в умовах світової глобалізації XXI ст. свого самобутнього «обличчя», а й прилучати школярів і студентів до її скарбів – стає нагальним.

Різноманітні аспекти вокальної підготовки школярів, студентів представлені на сторінках журналу «Мистецтво та освіта» статтями Л. Гавриленко, І. Заболотного, Є. Карпенка, О. Лавріненка, О. Маруфенко, Г. Яківчук та ін., які висвітлюють наукові й методичні засади формування вокальної майстерності студентів музично-педагогічних факультетів, від яких залежить здійснення на високому фаховому рівні художньо-естетичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл. Однак набуттю основ вокальної майстерності студентами коледжів в умовах навчально-виховного процесу дослідниками приділено менше уваги, хоча проблема є

актуальною. В КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І. С. Нечуя-Левицького» існує мистецько-педагогічне відділення, де навчаються майбутні вчителі музики загальноосвітніх шкіл. Викладачі постановки голосу намагаються застосувати в музичному розвитку студентів сучасні надбання світової вокальної школи, простежуючи їх у виконавстві професійних колективів, мистецьких обговореннях на радіо й телебаченні, щорічних вокальних конкурсах і наукових конференціях у Ніжинському та інших університетах, друкованих джерелах, поєднуючи з власним досвідом роботи, який зорієнтований на особливості професії майбутнього вчителя музики. Тож **метою статті** є розкриття особливостей вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах навчально-виховного процесу в коледжі.

Часто кажуть: голос від матері, голос від Бога. Наші ж прашури взагалі, вважали, що голос даний Богом людям для розмови з небом. Втрата голосу для людини була вже трагедією. Так, наприклад, токтогулівський дяк, на думку Виборного, не зміг би дістати згоду Наталки Полтавки, бо «почав спадати з голосу». Здавна ж відомо й те, що співати можна інколи гарно, але не своїм природним голосом. Пригадаймо вдало підроблене вовче «бельканто» в казці про семеро козенят.

За однією з легенд, зібрав Господь дітей різних народів і почав наділяти їх різними талантами. Усі діти залишилися задоволеними й розійшлися... І раптом Бог побачив в куточку дівчинку – у білій вишиванці й плахті, з русою косою до пояса, оповитою голубою стрічкою. «Ти хто така?» – запитав Господь. – «Я українка...» – «Ой, а я уже всі таланти роздав...» – Дівчинка засмутилась. – «Та не журись! Я подарую тобі пісню». – Дівчинка чемно вклонилась, притулила пісню до грудей і пішла в народ. З тих пір Україна славиться піснею в усьому світі.

То що ж означає – гарно співати? І як цього можна домогтися? Поставлений голос – результат спеціальної виучки. У процесі спеціального навчання співу в сучасній оперно-концертній манері в голосі виробляються якості

дзвінності, металічності, польотності звука, одночасно із заокругленим «м'ясистим», «оксамитовим» звучанням великої сили. Голос ніби ллється. Такий голос – змішаний, на опорі, прикритий, що ллється на всьому діапазоні й усіх голосних, – ми називаємо правильно поставленим» [2, с. 244].

Педагог музики і студент, що вчиться співати, повинні володіти необхідним рівнем теоретичних знань, якого досягла сучасна наука. Сьогодні вивчається і голосовий апарат, і методика виховання, вдосконалення голосу. Нам, педагогам-практикам, складно встигати за розвитком науки про голос, яка обіймає низку суміжних дисциплін. Проте у своїй практичній роботі намагаємось акумулювати сучасні наукові знання про голос і наш власний досвід і вміння.

Робоча навчальна програма з постановки голосу в коледжі передбачає на кожному курсі протягом семестру вивчення одного-двох вокалізів, обробки народної пісні, по одному твору зарубіжної та сучасної вітчизняної класики, а також двох пісень із програмового дитячого матеріалу, які вивчаються без супроводу, допомагаючи розвивати ладовий слух і ладове мислення студента. До системної роботи над голосом зобов'язують студентів планові залікові й контрольні заняття. У кінці третього курсу проводиться відкритий екзамен, на якому треба виконати два різнохарактерні твори в супроводі фортепіано, а в другій його частині – теоретичній – виявити знання з теорії вокалу та методики постановки голосу, які студенти вивчають самостійно з електронних підручників.

Особливістю роботи викладача постановки голосу в коледжі є те, що працює він зі студентами різних вокальних можливостей і мусить шукати методи і прийоми індивідуальної роботи з ними, активізувати мотивацію студентів, зацікавлювати їх творами для виконання тощо. Постановку чоловічих голосів на перших двох курсах навчання ускладнює ще й мутаційний період, оскільки студентам 15–16 років. Як допомагає, так і перешкоджає (парадокс!) у формуванні правильних вокальних навичок те, що студент щодня співає 2–3 години на суміжних дисциплінах – сольфеджіо, диригування, у хоровавому класі. Цей спів – часто без «опори», у незручній ситуації – вимагає пристосовуватися до якогось звучання, а не того співу, якого студент учиться один раз на тиждень.

Щоб сприяти розвитку голосу співака-початківця, доцільно враховувати окремі зауваження А. Кравченка [4, с. 15, 97–112]. Основою методики є тривала затримка фонуючих голосних у межах 10 секунд. Якщо тривалість звучання в процесі навчання збільшується, це означає, що голос розвивається, і навпаки. Як свідчить досвід, у початківців фонуючі голосні «А», «О» звучать тільки в грудному регістрі. Голосна «У» вмикає головний регістр

вже на «А¹» і «В¹». Якщо цю голосну співати, як «О», головний регістр наступить вище або ж взагалі не ввімкнеться. Спробуємо тезами виділити наголоси А. Кравченка, яких дотримуємось у практичній роботі:

1. Перемикання регістрів потребує невеликого відкривання рота (у початківців особливо).

2. Голосні в співі не мають відрізнятися від розмовних.

3. Щоб «І» не уподібнювалося до «И», а «Є» до «Е», треба шукати звучання їх у перенісці, напружити в це місце м'язи м'якого піднебіння.

4. Голосні «І», «У», «Ю» опановуємо знизу вгору, а голосні «О» та «А» навпаки, інакше останні «втікають» у горло.

5. Останньою освоюємо голосну «И».

6. Не співаємо з початківцями вправ із закритим ротом тому, що спів звучить у них в горлі.

7. Виробляємо не «принадний» голос, а правильну фізіологію, бо можна гарно наспівувати, а не співати повнозвучним голосом.

8. Вокальні вправи для початківців мають бути простими.

9. Спів вокалізів на «А» – прямий шлях до швидкого руйнування голосу. Це тому що, вправляючись на «А» в межах перехідних тонів, ця голосна відсуває вгору момент вмикання головного регістру. Підганяти ж верхню ноту до грудного звучання – це порушувати природу людського голосу, нехтувати роботою регістрових механізмів. Тут ми наслідуюмо метод М. Кондратюка – інструментально-точне сольфеджування вокалізів, зокрема І. Вілінської [1, с. 100].

10. Нижче ре1-фа дієз1 на початковому етапі не вправляємось. Це не продуктивно, поза межами природного центрального регістру, де звучали ще недавно їхні дитячі голоси. А вже з часом низькі жіночі й чоловічі голоси (бас, баритон, мецо-сопрано) починаємо розвивати з ля-соль великої і малої октав, дотримуючись діапазонів традиційних італійських вправ, які подає Н. Прокопенко [7, с. 50–120].

11. Співаємо вправи на склади мі-в'йо, мі-в'є-мі тільки губами, не перериваючи звучання, не штовхаючи дихання, не атакуючи кожную ноту, не рухаючи і не стискаючи горло.

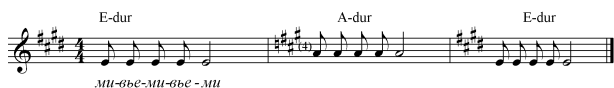
Для правильного визначення типу голосу М. Кондратюк застосовував фонетичний метод, який зумовлений природою української співу, що органічно пов'язує музику і слово. Це означає, що голосові навички найкраще формуються на народнопісенній рідній мові дитинства і мислення [1, с. 99]. Та це не ідеальний метод визначення голосу, який фізично не зміцнів і продовжує розвивається до середини третього курсу (15–17 років), тому бувають випадки, коли на підведенні підсумків іспи-

ту чи конкурсу хтось питає: «А чому студент такий-то співає баритоном, а мені здається, у нього чується тенорова природа». Такі помилки стосуються особливо проміжних голосів – ліричний баритон подібний до тенора, а драматичні і лірично-драматичні сопрано до мецо-сопрано. Буває часто, що тенор, який не оволодів діапазоном головного резонатора, утверджує себе знову і знову, причому й на хоровах заняттях у басовій партії і таким чином набуває нездорового тембру ліричного баритона. Це стосуються і справжніх сопрано, які не оволоділи звучанням верхнього регістру і змушені співати в хорі в партіях альтів, відтягуючи на якийсь час професійне оволодіння свого типу голосу.

Робота над голосом, як засвідчує І. Борко, починається з вправ в обсязі 2–3 звуків. Вправи супроводжують співака протягом усього життя. Повторення одних і тих же співанок і музичних рухів веде до становлення міцних вокальних навичок.

У співі не існує вправ взагалі, а існують вправи для вироблення тих чи інших конкретних якостей голосу. Наведемо приклади таких вправ (нумерацію їх збережено) [4, с. 113–116]:

Вправа № 1. Співаємо для вироблення правильного співацького тону й вирівнювання голосних, оскільки основа вокального мистецтва – правильно сформовані звуки в центральному регістрі співака.

Вправ № 2. Слідкуємо за тим, щоб голосна «І» не переходила в «И», а «Є» в «Е»:

Вправа № 3. Слід досягти вмикання головного регістру під час фонуючої голосної «Ю» на В¹:

Вправа № 4. Слідкувати за тим, щоб співацькі голоси не відрізнялися від розмовних. Досягти вмикання головного регістру під час фонуючої голосної «Є» на до-дієз², а голосної «І» на до²:

Вправа № 5. Виробляти на ферматі голосні «У», «Ю», які вмикають головний регістр. Під час затримки

фонуючих голосних слідкувати за тим, щоб вони мали повноцінне вібрато:

Вправа № 6. Варіювати різні поєднання голосних і приголосних, але так, щоб вчасно «перемикалися» регістри:

Умінню співати «легато» (зв'язно) вчимо в гамах, арпеджіо, в ходах на різні інтервали. І. К. Назаренко в «Мистецтві співу» подає одну з найкращих вправ для всіх голосів – повну гаму Л. Леман [6, с. 131].

Заслуговує на увагу наукове дослідження В. Антонюк засад і традицій української вокальної школи. Вона зауважила, що в методичних засадах партесного співу Олександра Мезенця та Миколи Ділецького визначилися такі вокально-педагогічні прийоми: плавне ведення мелодичної лінії, наповнення мелодії широтою дихання, системою пружного дихання, формування навичок вокалізації на основі передскладового розспівування; оволодіння вмінням співу в унісон... з опорою на примарні тони голосу (тобто ті, які беруться без зусиль); розвиваючої техніки виразної вимови слів (чітка вимова приголосних, об'ємність і повнота голосних), осмисленого розспівування тексту зі збереженням логічних наголосів» [1, с. 17].

У нашій роботі зі студентами наслідуюмо характерні риси вокальної педагогіки М. Кондратюка (за книгою В. Антонюк «Традиції української вокальної школи. Микола Кондратюк» [1]):

1. Для розспівування використовуємо традиційні «італійські» вправи в супроводі темперованого фортепіанного звучання [2, с. 644 – 648] **Замінити И на І ????????????????**

2. Вокалізи співаємо з називанням нот.

3. Завжди уважні до настрою учнів.

4. Виконання народних пісень без супроводу допомагає розвивати ладовий слух і ладове мислення студентів.

5. Російські, італійські вокальні твори виконуємо мовою оригіналу. Студенти ознайомлюються з пам'ятками усної народної творчості та мистецькою традицією, характерною для даного народу.

6. На заняттях, щоб студенти розуміли свої хиби, спеціально перебільшуємо їх, однак не звертаючись адресно до якогось студента.

7. Використовуємо мову диригентських жестів, що закликають, наприклад, до піднесеного співу (М. Лисенко. Пісня Тараса. «Гей, літа орел» з опери «Тарас Бульба»), більш зв'язного, лагідного, спокійного (К. Стеценко «Вечірня пісня»), пришвидшення темпу або його сповільнення (В. А. Моцарт «Арія Фігаро» з опери «Весілля Фігаро») і т. д., або ж невербальні висловлювання, які швидше і легше проникають у свідомість. Жестом руки з піднятим угору великим пальцем педагога-музиканта, наприклад, закликають співаків до чистої інтонації (інтонувати позиційно вище, щоб додати співу високої співацької форманти). «Висловлювання мовою жестів мають, окрім головного, жестикуляційного, ще й немануальний компонент: відповідний вираз обличчя, погляд, рухи головою, постава. Жести значно посилюють дієвість комунікації, роблячи її якісно-виразнішою, піднесеною» [1, с. 100].

8. На заняттях використовуємо влучні порівняння, заковані в народних прислів'ях та приповідках («Заспівав по-собачому», «Забув, мов заорало», «Поки не упріти, доти не уміти», «Забув язика в роті» та інші).

9. Використовуємо порівняння «кольорових етнодем», що стосуються «темного» звучання («Ой, я сірий вовчок», «Я коза-дереза», гуси – «втягнули ший і шиплять, як змії») чи «світлого» тембрового колориту («Вийди, вийди, сонечко», «Ходить сон коло вікон»), а також порівняння, що стосуються якості виконання – твердого, урочистого («Ще не вмерла України»), м'якого («Матусю, рідненька»), рис характеру – м'який («Подоряночка»), холодний – (П. І. Чайковський «Арія Онегіна» з опери «Євгеній Онегін»), колючий – («Ти до мене, ти до мене не ходи»), світлий, прозорий – (К. Стеценко «Зацвіла в долині...», Я. Степовий «Зоре моя вечірняя...»), кришталевий, чистий («Стоїть гора високая...», «Тече вода із-за гаю...») тощо.

10. Українська народна пісня – найоперативніший жанр вокального виховання, зразок вокальних зручностей. Наприклад: «Ой не світи, місяченьку» – зразок зв'язності, розспівності мелодії, «Жили у бабусі» – початок пісні з високого звука налагоджує на високу співацьку позицію, «Ой на горі та жінці жнуть» – вигуки, стрибки в мелодії, зручні для опанування, розспівна мелодія вимагає широкого пружного дихання й повнозвучного співу.

Італійці кажуть: мистецтво співу – це мистецтво дихання. Тригодинний вокал на тиждень за методикою А. Кравченка і М. Кондратюка тренувальних вправ поза співом, на наш погляд, не потребує. Оскільки ж у коледжі за навчальним планом передбачено тільки одну годину вокалу, то студенти спочатку ретельно вивчають будову голосового апарата, а відтак опановують спеціальними вправами техніку нижньореберного діафрагмального дихання.

Гарний голос зачаровує нас не тільки в співі, а й у розмові. Бо відомо, що хто вмie гарно говорити, той вмie співати. Тому в розробленій нами програмі самостійних занять індивідуальним співом поряд з одноманітними вправами вдиху повітря через ніс, затримки його, а потім тривалого видиху крізь стиснуті зуби чи губи трубочкою студенти опановують культуру виразної вимови віршованих текстів, взятих із дошкільного пісенного репертуару. Наприклад, «Со-ро-ка во-ро-на...». Модифікації подібних текстів подано в «Самовчителі естрадного співу» І. О. Ісаєвої [3]. Наші студенти систематично виконують їх у позаурочні години самостійних занять з постановки голосу. Такі дихальні вправи дають їм свободу й силу для виконання, можливість розширення діапазону: чим вищий звук, тим більша тренованість і еластичність м'язів, які так необхідні співаку.

Спираючись тут на відчуття співацької опори, намагаємось поступово збільшити тривалість затримки повітря в процесі прочитання слів (читати фразу на одному диханні, потім – дві-три фрази, а надалі і весь куплет слів пісні), так як учимо дітей у дитячому садочку – у заданому метро-ритмі, протяжно, чітко вимовляючи приголосні й заокруглюючи голосні. Важливо стежити за собою, – щоб ребра не опускалися після вдиху аж до завершення читання (за вище наведеним зразком). Під час вдиху вчимо горло зберігати відкритим, тобто ніби вдихати горлом, зберігаючи при цьому співочу позицію, що особливо слід контролювати в роботі з початківцями, аби вони не «перебирали повітря» і не замикали його. А вже потім співаємо на повному «глибокому», але не форсованому диханні до 15–20 хвилин, оскільки дихальні м'язи й голоси молодих співаків перевтомлюються.

Вдихати повітря через ніс студенти вчать повільно – доки не видмується вперед груди і не зміцниться жи-

віт, а також коротко через ніс, ніби запах квітки – так як вони будуть навчати дітей на педпрактиці.

Після цього навчання дихання передбачає його дозування, а потім швидке застосування змішаного типу (тобто дихання через ніс та рот водночас).

Має значення в даній роботі пояснення атаки звука, над якою ми постійно працюємо і яка має бути студентами усвідомлена. У цьому виді роботи спираємось на досвід Л. Дмитрієва [2]. Звук, який не правильно атакований, пізніше дуже важко виправити. Бо яким він зароджується в атаці, – таким буде надалі і все звучання голосу. Саме тому наполягаємо, щоб кожен учень умів робити всі три види атаки. Це наступні:

1. Придихувальна атака. У ній спочатку йде струмінь повітря, а на ньому змикаються голосові зв'язки. Вони входять в роботу поступово й повільно переривають спокійне витікання повітря. Це створить у звуці придихання, а атака буде придихувальною.

2. Тверда атака. Це спосіб, протилежний до першого. Дихальні шляхи при цьому повністю перекриваються, стискаються голосові зв'язки і потім, піднявши тиск повітря під ними, раптово розмикаються. Цей вид атаки створює звук дуже чіткий і яскравий. Раптовий початок створює точність інтонації.

3. М'яка атака. Введення в роботу голосових зв'язок відбувається в ній одночасно із введенням повітря. Це забезпечує інтонаційну точність та спокійний, плавний, без поштовхів чи придихання початок звука і його найкращий тембр.

Не кожному навіть професійному співакові вдається віднайти самісіньку точку так званої «високої позиції» голосу. Для цього наполягаємо, щоб звук був прикритим в лобній ділянці і спрямований у центр голови, в якій природно знаходиться невелика вм'ятина у вигляді купола.

Усім відомо, що під час співу горло співака мусить бути відкритим. Ознакою цього є широко відкритий трикутником рот. Та частіше він відкривається, а горло, навпаки, ще більше закривається, видаючи затиснутий у м'язах неприємний звук. Вказівка ж позіхнути й підняти вглибині м'яке піднебіння студенту на перших заняттях ні про що не говорить. А. Кравченко не визнає такого «нездарного» непрофесійного поняття. Та все ж таки, всупереч йому, піднімати м'яке піднебіння, ніби легкий парус, до ліцевої частини голови ми навчаємо тим же способом – вдих повітря через ніс усе вгору і вгору з фіксацією його відчуття в гайморовій порожнині (за книгою вправ Н. М. Прокопенко [7, с. 28]).

Таке туманне теоретичне уявлення закріплюємо практичними вокальними вправами, в яких часто повторюється голосний звук «У». Наприклад: в'ю-мі-в'ю-мі-в'ю (за методикою А. Кравченка); лю-лю-лю-лю-лю; ду-ду-ду-ду.

А також використовуємо уривки з тих пісень дитячого репертуару, з якими студенти незабаром будуть мати справу на педпрактиці в дитячому садку: «Гоп, гоп, гу, ту, ту, вари кашку круту»; «Я печу, печу, печу діткам всім по калачу»; «Дощику, дощику, зварю тобі борщику».

Обираючи для розспівування ту чи іншу тональність, враховуємо примарні зони звучання голосу студента і стежимо за тим, щоб губи його були витягнуті вперед, а нижня щелепа не затиснута. Інакше резонатор звужується і звучання голосу буває глухим і тьмяним. У роботі над якістю звучання інколи використовуємо відео- та аудіозаписи. Студенти переймають (імітують) манери співу видатних співаків, імітують спів птахів (фіть-фіть-фіть, тьох-тьох-тьох, ку-ку, кру-кру і т.д.), інтонації звірів («Я лисичка, я сестричка», «Я коза-дереза», «Цап меле», «Котику сіренький»), інтонації явищ природи («Вийди, вийди, сонечко», «Прийди, прийди, весно красна», «Білий, білий сніженьку, простели доріженьку», «Тихесенький вечір на землю спадає»), інтонації емоцій («Рідна мати моя», «Білий сніг на зеленому листі»).

Оже, хоч які б були природні дані, навіть найкращі, «поставлені від природи» голоси потребують вички, міцних професійних вокальних навичок. Тому перед педагогами стоїть завдання зробити голоси студентів цілком придатними для їхньої професійної діяльності. Наскільки це вдасться зробити в кожному окремому випадку, залежить від таланту педагога і здібностей студента.

Висновки. У музичному розвитку студентів необхідно поєднувати надбання вітчизняної і світової вокальної шкіл. Аби не зашкодити голосам молодих співаків і розвинути їх, дотримуємося вимог фізіологічно правильного співу, тобто такого, що ґрунтується на звучанні головного і грудного регістрів. У практиці роботи зі студентами доцільно брати за основу методику А. Кравченка, «традиційні» італійські вправи для всіх голосів Н. Прокопенко, сольфеджування вокалізів з досвіду роботи М. Кондратюка та ін.

Окрім вправ, що допомагають підготувати голос для професійної діяльності вчителя музики у школі і дитячому садку, необхідно виховувати у співаків високу співацьку культуру й бережливе ставлення до людського голосу – найважливішого інструмента, що здатний передати найтонші особливості людської душі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. *Антонюк В. Г.* Традиції української вокальної школи. Микола Кондратюк : наук. дослідж. / В. Г. Антонюк; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – К. : Укр. ідея, 1998. – 147 с.
2. *Дмитриев Л. Б.* Основы вокальной методики. – М. : Музыка, 1963. – 643 с.

3. *Исаева И. О.* Эстрадное пение. Экспресс-курс развития вокальных способностей / Инга Олеговна Исаева. – М. : АСТ : Астрель, 2007. – 319 с.

4. *Кравченко А.* Секреты бельканто: Книга для начинающих певцов. – М. : АО «Софт-Эрго», 1993. – 160 с.

5. *Малышева Н. М.* О пении [Текст] : из опыта работы с певцами : метод. пособ. / Н. М. Малышева. – М. : Советский композитор, 1988. – 135 с. : нот. ил.

6. *Назаренко И. К.* Искусство пения. Очерки и материалы по истории, теории и практике художественного пения // Хрестоматия. – 3-е изд. – М. : Музыка, 1968. – 622 с.

7. *Прокопенко Н. М.* Тайна вокала Шаляпина [Текст] : вокально-теоретич. исслед. / Н. М. Прокопенко. – К. : ИИЦ Госкомстата Украины, 1999. – 227 с.

Черный Степан Петрович. Вокальная подготовка будущих учителей музыки

В статье раскрываются ключевые позиции методики обучения пению в классе постановки голоса на музыкально-педагогическом факультете колледжа. Обобщены принципы обучения пению, предложенные в практике работы отечественных педагогов, объединено их с наработками коллектива преподавателей Богуславского гуманитарного колледжа. В вокальной

подготовке студентов автор считает целесообразным комплекс упражнений для формирования вокального дыхания, правильной атаки звука, вокализации гласных, которые тренируют голосовой аппарат и совершенствуют голос.

Ключевые слова: будущие учителя музыки, колледж, вокальная подготовка.

Chorny Stepan Petrovich. Vocal training of future teachers of music

The article reveals key positions teaching methods in the classroom setting singing voice for musical-pedagogical faculty of the college. Summarizes the principles of learning to sing, proposed in the practice of local teachers, combined with lessons learned in their collective teachers Bohuslav liberal arts college. In vocal training students the author considers it appropriate set of exercises for the formation of vocal breathing, proper attack sound vocalization vowels that train vocal apparatus and improve voice.

Keywords: future music teachers, college, vocal training...

Стаття надійшла до редакції ?? м?? 2015 року

УДК 378.147.31

Дорош Тетяна Леонідівна, кандидат наук з державного управління, старший викладач Комунального закладу Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків

ЛЕКЦІЯ-КОНЦЕРТ «КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ПРОГРАМА З ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ»

Розкрито особливості відкритого позааудиторного заходу зі студентством ВНЗ – лекції-концерту «Культурно-освітня програма з європейських студій». Репрезентований у статті інформаційний матеріал збагатить комплексні знання читачів про європейські надбання, культурні цінності, взаємозв'язки з українським музичним мистецтвом. Рекомендації щодо структури, організації та проведення заходу сприятимуть розширенню уявлень педагогів і студентів про різноманітні форм, що поєднують позааудиторну роботу й концертні виступи.

Ключові слова: лекція-концерт, європейські цінності, традиції, музичне мистецтво.

Для забезпечення якості вищої освіти необхідне налагодження взаємозв'язків і тісна співпраця з освітніми й науковими закладами та установами інших держав, національними та міжнародними інституціями, організаціями, студіями, діяльність яких націлена на реалізацію культурної політики в європейській спільноті. Ознайомлення з матеріалами культурно-освітньої програми з європейських студій сприяє досягненню

необхідної компетентності і педагогів, і студентів щодо вміння логічно мислити, творчо діяти, застосовувати різноманітні педагогічні та організаційні форми, методи, прийоми проведення позааудиторних заходів із концертними виступами. Концертні виступи студентів також приносять задоволення також слухачській аудиторії, відкривають для неї нові горизонти, знайомлять із сучасною